

'Yusuf Neyyir Adında Biri' Gülzâr-ı Hayâl Kitabı

(Hayatı/Eserleri-İnceleme-Metin)

Canan OLPAK KOÇ

© Copyright 2021

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7707-75-6

Kitap Adı

‘Yusuf Neyyir Adında Biri’ ve Gülzâr-ı Hayâl Kitabı
(Hayatı/Eserleri-İnceleme-Metin)

Yazar

Canan Olpak Koç

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

FIC019000

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

‘YUSUF NEYYİR ADINDA BİRİ’

Cevdet Kudret, Tanzimat’tan Meşrutiyet’e Türk Roman ve Hikâyesi hakkında genel bilgiler verdiği çalışmasında, Müsameretname yazarı Emin Nihat’tan söz ederken şu ifadeleri kullanır:

“Emin Nihat’ın hayatı üzerine, bir tek kaynak dışında, hiçbir bilgi yoktur. Daire arkadaşı olduğu anlaşılan Yusuf Neyyir adında birinin Gülzâr-ı Hayâl (1288/kapakta 1289 “1872/1873”) adlı hikâyesinin başına yazdığı bir “takriz”in sunulduğundan, onun “mektûbî-i hâriciye hulefasından” olduğu öğrenilmektedir (Kudret, 1968: 58).

Son zamanlara dek Emin Nihat merkezli çeşitli çalışmalarda da atıf yapılan bu cümlelerde¹ acı olan, sadece modern Türk hikâyeciliğinin öncülerinden Emin Nihat hakkında oldukça sınırlı bilginin olması değildir. Kaldı ki Selim İleri, Emin Nihat hakkında daha kapsayıcı bilgiler yayımlayarak edebiyat tarihimizin bu yöndeki eksikliklerini bir nebze olsun gidermiştir. Asıl acı olan, ‘Yusuf Neyyir adlı biri’ ifadesidir. Türk edebiyatında geleneksel anlatıdan modern anlatıya geçişin ilk temsilcilerinden Yusuf Neyyir; ölümünün üzerinden – Cevdet Kudret’in çalışmasının ilk kez 1965’te yayımlandığı düşünüldüğünde- seksen beş yıl geçmesine rağmen hâlâ ‘biri’ olmaktan öteye gidememiştir.

Burada Cevdet Kudret’i eleştirmiyoruz. Sonuçta o, Yusuf Neyyir hakkında, eldeki sınırlı bilgilerden hareketle ‘biri’ ifadesini kullanmıştır. Eleştirilmesi gerekenler, başta basın ve edebiyat dünyasının Yusuf Neyyir’le çağdaş isimleri olmak üzere, Ney-

¹ Salih Okumuş, Emin Nihat üzerine hazırladığı çalışmada şu ifadeleri kullanır: “Emin Nihat Bey’in hayatı hakkında bir tek kaynak dışında hiçbir bilgiye sahip değiliz. Elimizde, daire arkadaşı olduğu anlaşılan Yusuf Neyyir adında birinin “Gülzâr-ı Hayâl” (1289/”1873”) adlı hikâyesinin başına yazdığı “takriz” mevcuttur.” (Okumuş, 1999: 215) Okumuş’un da ‘Yusuf Neyyir adında biri’ ifadesini kullanması ilginç bir tesadüftür.

yir'in erken ölümünün hemen peşinden edebiyat tarihi alanında eserler vermeye başlamış isimlerdir. Bir sonraki neslin, Tanzimat nesline genelleyici olumsuz yaklaşımı olduğu kadar, ailesinin de sanatçıya sahip çıkmaması eleştirilmesi gereken yaklaşımlardan-
dır. Sonuçta Selim İleri, Emin Nihat hakkında kapsayıcı bilgilere Emin Nihat'ın oğlu Arif Paşa'nın babasına dair yazdığı bilgilerden yola çıkarak ulaşmıştır. Yusuf Neyyir'in büyük bir tiyatro sanat-
çısı olan oğlu Burhan Tepsî'ye, kendi hatıratını yayınlamış ol-
masına karşın bu hatıratta babasına çok az -ve onda da yüzeysel bilgilerle- değinmiştir.

Yusuf Neyyir, edebiyat tarihinde, onun açtığı üslup çizgisin-
de yürüyen başka sanatçıları yetiştirmiş bir yazar sayılmaz. Ne
herhangi bir türün en başat örneklerinden birini vermiştir ne de
başlı başına bir akımın kapılarını aralamıştır. Öte yandan otuz
sekiz yıllık ömründe, Türk anlatısının Batılı metinlerle ilk temas
anında eserler vermiş olmasıyla öylesine 'biri' sayılmayı hak et-
meyecek bir isimdir.

Nietzsche'nin büyük oranda temsili karakteri Zerdüş, "Beni
anlamıyorlar; ben bu kulakların dinleyeceği ağız değilim." (Nietz-
sche, 2018: 12) demişti. Ama iyi metinlerin unutulmayacağına,
üzerinden ne kadar zaman geçerse geçsin birgün ortaya çık-
acağını geçmişin birçok tecrübelerinden biliyoruz: Ölümünden
çok sonra kıymeti bilinen Edgar Allan Poe, Herman Melville'nin
1953'ye yayımlanıp değeri ancak 20. yüzyılda anlaşılan Katip
Bartleby'si, ölümü -onda da birkaç satırdan ibaret olmak kaydıy-
la- yerel bir gazete dışında kimsenin dikkatini çekmediği Kafka;
Kürk Mantolu Madonna'yla çok satanlar listesine ölümünün üze-
rinden yaklaşık yetmiş yıl sonra girecek Sabahattin Ali, *Saatleri
Ayarlama Enstitüsü*'nün ikinci baskısının 26 yıl geçince ancak
yapılabildiği Ahmet Hamdi Tanpınar, onu yakından tanıyanların
bile Tutunamayanlar romanından habersiz olduğu Oğuz Atay...
Eserlerinin gücüyle zamanın unutkan hafızasında teslim olma-
yan büyük kalemlerden bazılarıdır.

Edebiyat tarihinin hatırlamadığı, zamanın hafızasıninsa unutmayı tercih ettiği Yusuf Neyyir’in, “iyi metinler”yle birgün yeniden ortaya çıkacağını söylemek zorlama bir iyi niyet olacaktır. Fakat eşiklerin belirlendiği, tarihin olmasa bile kültürlerin kırılma noktasına geldiği, kapıların aralandığı dönemlere tanıklık etmiş; hatta ondan öte bu belirmeye, kırılmaya, aralamaya hizmet etmiş öncü metinler; yeniden konuşabilmek için “iyi metin” olup olmadıklarına göre değerlendirilmemelidir. Nasıl ki maraton koşucularını ayağa kaldıran bebekliklerinde attıkları ilk adımlarıysa ve bugün dünya edebiyatı seviyesinde bir Türk edebiyatından söz edebiliyorsak işte o seviyenin başlangıç yeri Yusuf Neyyir gibi öncü kalemlerdi. Hâliyle Yusuf Neyyir, belki “iyi metinler” üretmemişti, belki otuz sekiz yıllık ömrü, sahibinin o “iyi metne” ulaşmasına müsaade etmemişti fakat öncü kimliğiyle, “biri” kabul edilmenin çok ötesine çoktan geçmeliydi.

Bu iyi niyetlerle beş yıl önce başladığım çalışma kaynak bulmanın zorluğu nedeniyle yayımlamakta sabırlı davranmayı gerektirmiştir. Hem yazar hem de eseri hakkında çok az, onlar arasında da ciddi eksikler ve tutarsızlıkların olduğu, çalışma vardır. Öncelikle metin üzerinde dikkatli bir okuma yapmaya gayret ederek Osmanlı Türkçesinden çeviri tamamlandı. Günümüz Türkçesiyle yayınlanmadan önce orijinal haliyle yayınlanmasının daha uygun olacağı düşünülerek bu hâli inceleme-metin kitabına eklendi. Metnin öncesinde Yusuf Neyyir’in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verildi.

Çalışmam süresince desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Abide Doğan’a, Prof. Dr. Aliye Uslu Üstten’e ve zaman zaman sorularıyla vaktini çaldığım Dr. Kayahan Özgül’e teşekkür ederim.

*“İnsân insân mıdır ki kendisine akl isnâd etsin de Cenâb'ı Rabb'i
Zülcelâl'in her ânda vahdâniyyet ve ebediyyetine kâil olmasın?”*

Yusuf Neyyir

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Yusuf Neyyir Hakkında	1
I. Hayatı	1
II. Eserleri	6
III. Sanat Anlayışı.....	7
Gülzâr-1 Hayâl Kitabının İncelemesi.....	13
Gülzâr-1 Hayâl Metni.....	37
Gülzâr-1 Hayâl Birinci Cilt	38
Gülzâr-1 Hayâl İkinci Cilt.....	77
Kaynaklar	146